

Z I D O V

☆ GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA ☆

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 60 D, POLUGOD. 30 D,
ČETVRTGOD. 15 D, POJEDINI BROJ 1.50 D.

IZVJEŠĆE O XIII. CIJONISTIČKOM KONGRESU.

OTVORENJE, POZDRAVNI GOVORI WEIZMANN I SOKOLOVA

Dne 6. augusta bilo je otvorenje XIII. cijonističkog kongresa. U dvorani, koja je bila dupkom puna, nestrpljivo su u živom razgovoru očekivali delegati i gosti početak kongresa. Kad je Weizman na čelu Egzekutive i Akcijonoga Odbora stupio u dvoranu, priredjene su mu burne ovacije. Svoj je pozdravni govor započeo jevrejski, a zatim je nastavio njemačkim jezikom.

Govor dr. Weizmana.

Visoki kongrese! Osobita mi je čast, da mogu otvoriti ovo zasjedanje, XIII. našega parlamenta, koji je stvoren voljom naroda prije 26 godina. Ne mogu, da Vas, legitimirane zastupnike kongresa iz svih dijelova svijeta ljepše pozdravim no našim čednim i čistim pozdravom: Šalom! Pozdrav nam je ujedno i simbol za najljepše približavanje od čovjeka do čovjeka, jedno susretanje u znaku mira i bratstva. U tom duhu hoćemo, da pružamo jedan drugome ruke, u toj volji, vezani medju sobom i ujedno sa milijunima našega naroda, za čiji udes nosimo odgovornost, hoćemo da izvršimo ozbiljnu i tešku zadaću, koja nas čeka. U toj svijesti hoćemo, nakon što će nam naši zaključci propisati put rada, da se rastajemo i da ipak ostajemo skupa u zajednici ideala i djelovanja preko svih zemalja i mora.

Od zadnjega našega vijećanja postao je mandat Lige Naroda Engleskoj, čiji je glavni sadržaj osnutak židovske narodne domaje u Erec Jisraelu, istorijskom činjenicom. Podjeljenje mandata uslijedilo je tik pred zadnjom cijonističkom godišnjom konferencijom, koja je potpunoma ocjenila taj događaj i u nizu rezolucija izrazila naše principijelno političko stajalište. Treba da u stvari, koja je od tako odlučne važnosti za budućnost našega naroda, govorimo svom iskrenošću.

Ukazalo se možda protiv naših želja, da podjeljivanje mandata, premda je stvorilo pravno obvezatni politički fundament, ipak nije uklonilo sve političke poteškoće. Vi svi znate, da se u zemlji već s početka pojavila opozicija protiv duha i sadržaja mandata, koja je dovela čak do teških izgreda. Ovi se na sreću nisu više opetovali, ali politička protivština ekstremnih nije postala manje žestokom.

Prošle je godine odstupila vlada Balfourove deklaracije. Nova vlada preuzela

je bez krznanja politiku svoje predšasnice, ali taj akt vlade nije imao učinak, koji bi se mogao očekivati, da u Palestini stvori osjećaje trajne sigurnosti prilika, poglavito možda zato, jer je vlada na potvrdu politike svoje predšasnice nadovezala primjedbu, da će bez predrasuda pristupiti preispitivanju cjelokupne situacije u Palestini. Izjava britskog minist. za kolonije, vojvode od Devonshire, koja je doskora uslijedila, nije imala nikakova ograničenja te vrsti. Glasila je izričito, da britska vlada uzdržaje na snazi obvezu, koju je preuzela prema židovskome narodu. U tom je pogledu od interesa, da je na jednom mitingu, koji je ovih dana održan u Londonu, Sir Herbert Samuel u pozitivnoj formi izjavio, da britska vlada ima potpuno razumijevanja za uzdržavanje stalne politike u Palestini. Stajalište nove britske vlade nije promašilo djelovanje na stvari u Palestini. Ojačala je pozitivno držanje onoga dijela arapskog pučanstva, koje je voljno, da primi mandat kao fait accompli, i postoji nada, da će se nastaviti ta linija razvitka, kad će se stabilizirati političke prilike. Na drugoj je strani baš ta činjenica uspostave politike mandata po novoj vladi raspirila strasti ekstremnih elemenata u povećanoj mjeri. Što se nije moglo spriječiti, a čime mi politički imamo da računamo. U koliko se time upliviše na javno britsko mnijenje u novinstvu i parlamentu naša je zadaća, da razbistrimo situaciju i da svom odlučnošću zastupamo naše pravo. Zahvalnošću treba da se sjetimo potpore, koju smo našli kod mnogih državnika i ličnosti javnoga života.

Seljačko pučanstvo felaha u Palestini očuvalo nam je u glaynome prijateljsko raspoloženje, što ga je vazda pokazivalo, i izmedju židovskih kolonija i susjednih arapskih sela postoje izvrsni odnošaji. To isto vrijedi i za nove naseobine u Emecku. Kao simptom toga odnošaja možemo spomenuti, da je nedavno na svečan način uglavljen mir izmedju Petah Tikve i susjednih Arapa, s kojima su bile prekinute veze nakon napadaja prije 2 godine. Cereemonije izmirenja izvršene su u samoj Petah Tikvi te je tom prilikom isplaćena žaobnina kao dokaz, da krivica nije ležala na strani Židova. Nije nužno reći, da politički položaj ima upliva na sav naš rad u

Palestini no i u znatnoj mjeri na imigraciju. Mandatska je vlada dužna da nas u tom pitanju podupire. Židovstvo računa time, da će vlada lojalno provesti ovu obvezu kao i sve druge, a istodobno mi smo potpunoma svijesni naših sopstvenih obveza da razvijemo gospodarski kapacitet Palestine u tolikoj mjeri, da bude sposobna, da u sve većem opsegu apsorbira imigraciju.

Ekonomski faktor će biti naravno ograničenje mogućnosti imigracije. On je uvjetovan nepromjenljivim zakonima životne zajednice, bez obzira na to, što se o tom veli u Bijeloj knjizi ili u drugom kojem dokumentu. Imamo stoga da nastojimo da dodjemo, do jednog ekonomskog sistema koji će biti zdrav i ujedno uspješan te će sve više razviti gospodarski kapacitet zemlje. Toj zadaći imamo da posvetimo sva sredstva, koja su nam na raspolaganju. Pored jedne opće ekonomske krize zadnjih godina bili smo ipak u stanju da uzdržimo imigraciju na visini od kojih 1000 osoba mjesečno. Da je to bilo moguće imamo da zahvalimo požrtvovnosti naših radnika u Palestini. Postoji nada, da će nastojanja, koja se sada prave, da se podstrekne industrijalna i poljoprivredna aktivnost u Palestini, omogućiti pojačanu imigraciju, a ujedno i umanjiti normalnu nezaposlenost, koja je do sad postojala. Što je bilo rečeno o industrijalnom razvitku vrijedi i za kolonizaciju. Izvješće o poljoprivrednoj kolonizaciji pokazuje Vam, koji su vanredni uspjesi postignuti u našim novim naseobinama u Erek Jisraelu, kako je djelo, koje je prije dvije godine započeto sa najvećim poteškoćama, sad već napredovalo i donijelo obilatu žetvu. Što je ovdje postignuto, morat ćemo u budućnosti da u većoj mjeri poduzmemo.

Dok radimo na gospodarskoj izgradnji, zaboravili smo, da je gospodarstvo samo temelj, na kojem se ima izgraditi nova kultura našega naroda u Erec Jisraelu. Mnogima nije pravo, da na početku naše kolonizacije već mislimo na sveučilište. Oni nijesu shvatili neizmjernu duševnu, moralnu i političku važnost, koju za nas i za cjelokupno židovstvo ima opstanak židovskog zavoda za najviše duševne znanosti. Bio je to događaj simboličke važnosti, da je najveći učenjak našega nara-

da Albert Einstein (burno odobravanje), držao dva predavanja o teoriji relativiteta u Jeruzolimu u ime budućeg židovskog sveučilišta. Ovaj događaj otvara nam daleke perspektive za mogućnost znanstvenog razvoja, koji će iz srca Palestine slati svoje zrake u svijet.

Pod vodstvom profesora Fodora poduzimaju se pripreme za otvorenje mikrobiološkog instituta, dok americko-židovski liječnici nastoje da omoguće otvorenje medicinskog zavoda.

Kao što naš gospodarski napredak stoji u uskoj vezi s našim političkim položajem, tako je s druge strane uvjetovana naša politička vrijednost — bilo bi opasno, da na to samo i jedan čas zaboravimo — ne samo snagom koju ulažemo u direktnoj formi političkih i diplomatskih akcija, već u najmanju ruku isto tako djeluje argument činjenica, kvalitet i tempo našeg obnovnog rada u Palestini. Provdajući djelo izgradnje Erec Jisraela, najbolje djelujemo za ojačanje naših političkih prava. Svaka nova kolonizacija, svaka kulturna, svaka socijalna nova tvorevina dokazuje našu predanost, nepomućnu vjeru u pravednost naše stvari, svaki pojedini useljenik, koji upotrebljava lopatu ili plug, za nas je jak svjedok i stotinu puta riječitiji no pisane riječi pred mandartarnom silom, Ligom Naroda, pred arapskim susjedima, svjedočanstvo našega litičenja. Valja svako pravo iz mandata ojačati jamstvom našeg poštenog rada, koji je dokaz za našu produktivnu snagu, za našu moć, da zemlju dovedemo do novoga cvata na korist svih njezinih stanovnika. S toga nije ništa tako opasno za nas kao zapinjanje ekonomskog našeg djela, ništa tako korisno prema unutra i prema vani kao stalni, sistematski napredak naših naseobina u zemlji, i s toga za nas toliko znači novac. Ne s toga, jer hoćemo da budemo kolonizacijono društvo, koncentriramo toliki rad u Keren Hajesodu, revno mislimo na financijalno ojačanje. **Novac nije za nas obično sredstvo sticanja dobara, on je otkupnina, da oslobodimo naše zemljište, mjerilo sposobnosti našega naroda k zadnjoj žrtvi, a ujedno i mjerilo, za njegovu stvaralačku snagu.**

Nikad to nijesmo tako jasno mogli vidjeti kao u prošloj godini. Kud i kamo premaló, mjereno o potrebama, ali ipak mnogo dragocijenoga stvoreno je u zadnjoj godini. Razvile su se nove naseobine, gradjeno je tisuće kuća, napredovalo je djelo kulturne i socijalne dobrobiti. Izvršeno je sve to sa vanrednim poteškoćama, a neko vrijeme i u najvećoj krizi. Sretno smo je prebrodili uslijed vanrednoga napreznja naših americkanskih sumišljenika, uslijed požrtvovnosti americkanskih Židova, uslijed ponovnog nastojanja za Keren Hajesod u raznim zemljama.

Kakogod je teška bila kriza, držim, da je bila korisna, jer nas je jednom za uvijek naučila, gdje su pogriješke u našem radu, ali i, gdje novi izvori snage čekaju da ih iskoristimo. U času nužde vidjeli smo, što je i prije već postojalo, ali što prije nijesmo jasno spoznali.

Bila je uvijek glavna misao cionizma, da on reprezentira cijeli živi narod. Kad smo tražili židovsku narodnu domaju nijesmo se smatrali samo kao vodje cionističke organizacije, već kao tumači židov-

skog naroda, još više, mi smo se osjećali kao njegovi zastupnici. S toga je i mandat, koji je postavio cionističku organizaciju kao Jewish Agency, odredio, da se privuku na saradnju svi Židovi, koji su priprani da podupiru izgradnju Palestine. Bilo je i onako vazda naše nastojanje, da naše krugove sve više proširimo. Stvar je odgoja i uvjerenja, te propagande, koja iziskuje dulje vremena, da se dodje cionizmu i cionističkoj organizaciji. Sad je naša velika zadaća rad u zemlji, djelo izgradnje, stvaranje novoga čovjeka, naseljivanje židovskoga naroda u Erec Jisraelu. Cioniziranje Židova u galutu ostaje i nadalje naš bitni program. Ali mi hoćemo da uvažimo i zahtjev časa, koji traži da iskoristimo sve dokućive židovske energije, njihove materijalne i moralne snage za naredno vrijeme — a godine nas gone. Ako hoćemo da postignemo ovo najveće iskoriscivanje, tad iziskuje logika našeg života, zakon diobe rada i gospodarski princip najvećeg ulaganja snage na odlučnom mjestu, **novu dispoziciju našega aparata za izgradnju**, novu metodu, kod koje mi cionisti u istinu ostalo židovstvo ne samo reprezentujemo, već i mobilizujemo.

Čini mi se, da su baš zadnje godine u tom pogledu već nešto za nas uradile. Mnogi vele, da se izvan cionističkog kruga pokazuje novi palestinski pokret u židovstvu. Sigurno je, da u širokim slojevima židovstva postoji latentno palestinsko raspoloženje, koje čeka na to, da bude izvana probudjeno. Mogli smo to raspoloženje ponauprije vidjeti u radu za Keren Hajesod. Velim naročito palestinsko raspoloženje. Ono bi se moglo tu i tamo pretvoriti u čisti cionizam, kad bi imali za to vremena. U mnogim slučajevima se to ne da postići, gdje se radi o ljudima, koji su kadri da shvate historijski razvitak ali nisu više kadri da se promijene. Značilo bi staviti se izvan političke i socijološke uvidjavnosti, a za nas vodje židovskog naroda, da ne shvaćamo znakove vremena, značilo bi, da smo krivci strančarstvu, ako ne bi sve poduzeli da pretvorimo ove nade u zbilju i produktivnost. **To je smisao privlačenja necionista.** Stvar je to vrlo ozbiljne i teške odgovornosti, ali s toga je moramo posmatrati, ispitivati i provesti sa visokog gledišta. Poznajem sve sumnje, nitko nije mogao više no ja da uvaži i respektira legitimne brige onih, koji se boje za najveće naše dobro, za cionističku organizaciju, — stvorenu pod neizrecivim mukama — oprobano u teškim danima životom i privrženosti stotine hiljada duša. Razumijem sve, koji bojažljivo krzmaju, pred sastankom naše organizacije sa slojevima, koji nemaju našu tradiciju i kojima tek počinje da djeluje ono, što je nama postalo životnim sadržajem. Nismo se za to borili za neotudjive naše ciljeve, da napustimo i najmanji dio od njih. No čuvajmo se, da ne vidimo iz partijske sićušnosti važne probleme i da primjenjujemo krilatice o politici notabla. Zar ne moramo da nasmažemo odvažnost, da dajemo odgovora na mijeni vremena? Pozivljemo druge, da se oko nas skupljaju upravo, **jer smo dosta jaki u osjećaju naše odgovornosti.** Držim, da nijesmo toliko oholi i kratkovidni, a da ne znamo, da našoj snazi za njezin razvitak ne možemo nikada privesti dosta novih snaga. Kad bi se to dogodilo iz slabosti, ne bi nas se čulo,

kao što nas se nije čulo doklegod se nas i našu stvar smatralo slabom. Pošto su počeli u promjeni cilja da slušaju naš zov, ozbiljan je dokaz, da imademo vrijednost i da je naše djelo pobudilo povjerenje i vjeru. Godinama smo krzimali da ostvarimo parolu o privlačenju necionista, jer našu poziciju još nijesmo smatrali dosta zreloom. Sad držim, da je zrela, postali smo sposobni za ugovor. Bilo bi pogriješno, da se u priključku necionističkih krugova vidi opći spasonosni lijek. I ako nam to uspije, naša će zadaća još uvijek biti vrlo teška. Ali mnogo veliko olakšanje i znatan napredak može da ima ovaj priključak. Pojačanje naše političke legitimacije bratimstvom vancionističkog židovstva, povišenje financijalne snage i koncentraciju svih židovskih energija za izgradnju Palestine u jedan jedinstveni radni sistem. Prepušteno je uvidjavnosti kongresa da nadje podesnu formu za saveznički odnošaj. Imade neophodnih preduvjeta za svaki sistem organizacije (odobravanje).

U našem odnošaju prema drugima je naša organizacija jedan dio ugovarajućih, od kojih će morati oba da u svrhe izgradnje prilagode svoj rad prilikama, zajedničkom planu kooperacije. Za nas je cionistička organizacija i nadalje naša zajednica, koja nam daje zakone i nepromjenjiv rocher de bronze. Sigurno ćemo morati u zajedničkom radu s drugima dijeliti izvjesna prava s njima, koja su do sad bila u našem sopstvenom posjedu. Ali udjelu na tim pravima mora da nasuprot stoji čin na drugoj strani. Nije to običan ugovor što ga sklapamo, to je zajednica radi sudbine jednoga naroda. S toga — a to je drugo — moramo **predaju prava necionistima spojiti preuzimanjem odgovornosti po njima.** Treće je: Oni koji se imaju pozvati u prošireni Jewish Agency, ne će se pozvati **kao pojedinci, već kao zastupnici reprezentativnih korporacija židovstva svih zemalja.** Time će se i odgovornost staviti na opću židovsku bazu. I konačno: vrhovni princip svakoga savezničkog odnošaja je, **da se nacionalno odredjenje našeg kolonizacijonog djela u Palestini, kako ga mi poznajemo i shvaćamo, ne će nikad promijeniti.**

To su temeljni elementi svakog sistema proširenog Jewish Agency-a. Nema ništa u njima, što ne bi bilo dostojno duha demokracije, prava samoodredjenja naroda, realiziranja našeg narodnog ideala, časti cionističke organizacije.

Da li će doći do takvog saveza ne mogu reći, ali držim, da je najveća dužnost časa, da pružimo naše ruke takovom savezu. U tom smislu i u tom osjećaju htio bih da pristupimo velikom problemu. Medjutim ima bez obzira na pripreme za buduće stanje cionistički rad nesmetano da se vrši, imademo mi, kongres i svaki cionista, da podvostručimo naše energije. Kao jedan od najvjernijih sinova cionističke organizacije vjerujem u njezinu najdublju snagu. Vjerujem, da će najbolji duh te organizacije ispuniti naše vijećanje. S toga očekujem, da će taj kongres, na koji su upravljene oči svijeta, oči naših prijatelja i protivnika, oči najboljih sinova i kćerka Erec Jisraela, u bratstvu biti lijep plodonosan. Živio cionizam, živio Erec Jisrael! (Burno, dugotrajno odobravanje i pljeskanje).

GOVOR NAHUMA SOKOLOVA (HEBREJSKI)

Visoki kongrese! Prošla kongresna perioda bila je jedna od najbogatijih događajima i promjenama u povijesti našega pokreta. Uspjesi i razočaranja, teške borbe i novi problemi slijedili su u brzom tempu. U nutarnjem radu bez sumnje smo prevalili dobar komad puta. Periodu 1921/1923. karakterizira bez sumnje etapa napredka. Možemo da se osvrnemo na lijepi razvoj propagande. Uslijedio je živi rad na svim područjima naših zemaljskih organizacija, a razne su federacije, svaka prema svome smjeru, lijepo napredovale. Omladinski pokret, čija je eminentna važnost van svake sumnje, zahvaća sve šire krugove. Činjenicu, da cionizam pruža sliku snažnog razvoja, najbolje pokazuje Keren Hajesod. Prije nekoliko godina osnovali smo tu instituciju. S početka dali smo joj kao miraz samo ove dvije hebrejske riječi. To je prva institucija, koja je poznata samo pod hebrejskim imenom. I ako je materijalni uspjeh Keren Hajesoda samo dio onoga za čim smo težili, i ako još uvijek imade židovskih krugova, koji još ne priznavaju ili još ne poznaju ovu instituciju, i premda je idealna forma dragovoljnog poreza (maasera) za sad samo od malo njih prihvaćena to su nam jasni razlozi toga nedostatka. Cijeli svijet trpi pod teškom gospodarskom krizom. Velik dio židovstva, i to baš onaj, kod koga bi najviše našli odziva, potpuno je nedostiziv ili živi u tako abnormalnim ekonomskim prilikama, da njegov doprinos jedva još nešto znači. Konačno radi Keren Hajesod tek 3 godine. U ove tri godine izvoštila si je ova blagotvorna institucija položaj, koji je čini najpopularnijom institucijom židovskog naroda. Ona obavlja diasporu vezom jedinstva. Postala je mostom između cionista i Židova, koji stoje izvan cionističke organizacije, a koji žele, da se Erec Jisrael ponovno izgradi.

Ove uspjehe zahvaljujemo poglavito našoj braći u Americi. Veseljem možemo ustanoviti, da je cionizam u Americi napredovao. Ne samo brojčano, već i u smislu skupljanja i produblivanja naših saradnika u Americi postignut je stupanj svijesti, koja opravdava nadu, da će cionistički ideal jednom sve Židove Amerike u ovoj ili onoj formi ujediniti pod svoju zastavu. Na putu napredka cionističke ideje u diaspori uzdiže se kao snažni putokaz zaključak najstarije židovske organizacije Engleske Board of Deputies kome se priključio i Anglo Jewish Association da saradjuje na izgradnji Palestine.

Ako postoji sumnja, koje znamenovanje imade cionizam za židovske mase, dostaje, da spominjemo rezultat izbora za parlamenat u Poljskoj. Nije naša stvar da se ovdje bavimo zemaljskom politikom. Hoćemo samo da naglasimo, da cionizam imade najveću snagu okupljanja u židovskom narodu. To su jasno dokazali glasovi židovskoga naroda. Taj idealizam je produkt Palestine. Mi svi crpimo od tihog junaštva tamošnje naše braće. Mi žanjemo tisuću puta, što su oni sijali. Nitko, koji imade shvaća-

nja za priprostu, mirnu jednostavnost, ne može da se otme čaru halucim. Ondje struji mlada snaga nacije. Na pionirski rad u Palestini nadovezuje se izobrazba halucim u diaspori za Palestinu. Tome radu posvetiti će se velika pažnja, pa će o tome biti još govora na kongresu.

Govornik se zatim opširno bavi djelovanjem učitelja, koji vode skrb za proširenje jevrejskoga jezika i za produblivanje narodne naobrazbe, i dodaje: odgojni rad u Palestini nastaviti će se. Imademo da zabilježimo znatni napredak u tom smjeru. Lijepa gradnja tehnikuma u Hajfi je dovršena i bit će predana svojoj svrsi. Zaklada Wolffsohn zaključila je, da u Jeruzolimu gradi »David Wolffsohn« kuću. Ova kuća ima da bude prva velika monumentalna židovska zgrada, koja će služiti profanim svrhama.

U njoj će naći stalan dom narodna i sveučilišna biblioteka i za nekoliko decenija filozofski fakultet i židovsko historijski arhiv, koji obuhvaća Herzlov i Wolffsohnov kao i ostali cionistički arhivi. Tako se približujemo ostvarenju plana hebrejskog sveučilišta, koji započinje otvorenjem medicinskih instituta i filozofskog fakulteta. Preseljenje naše najstarije cionističke institucije Židovskog Narodnog fonda važan je napredak na putu naše centralizacije. Stalno se nadamo, da će se ta institucija, koja je od početka modernog cionizma prihvaćena privrženošću i ljubavi širokih židovskih krugova, a o čijem radu zavisi temeljno djelo naše kolonizacije, razvijati prema svojim zadaćama. I Palestine Development Company lijepo je napredovala. Ako još dodajemo, da se preduzeće Ruthenbergovo praktički razvija i da su na polju industrije osnovana neka poduzeća, te da je započeto uvadjanje hipotekarnog kredita, da je gradnja kuća vrlo povoljna i da je velika skupocina u znatnoj mjeri popustila, da je turisticna napredovala i da je osnovan cijeli niz novih malih naseobina, to će se moći s pravom tvrditi, a da nas ne može stići prijekor da sve uljepšavamo, da su pored teških briga dana i polaganog tempa obnove sigurni znaci napredka, ako ne vidljivog a ono latentnog napredka.

Svako bivanje ima časova koje većina ne može uopće da vidi. Ovi časovi izazivlju nespornost. Ali to ništa ne dokazuje. Htjeli bi na koncu da spomenemo još ono ime, koje je u čvrstom savezu sa Erec Jisraelom, baruna Edmunda de Rothschilda. Ovaj plemeniti prijatelj Palestine stoji i danas čvrsto uz zastavu obnove i njegovo djelovanje ide u susret novom razvoju.

Slavni kongrese!

Mislimo, da potvrda palestinskog mandata znači svršetak političkih briga. Ali je baš prošla kongresna perioda umnožila ove brige. Formalna je bujica tužbi i prigovora šumila protiv cionizma groteskna pretjeravanja, bajke, slike užasa, u kojima je svetkovala jedna neobuzdana fantazija svoje orgije, bile su raširene o našem djelovanju i o našim namjerama. I ako je naš program javno iznešen pred oči svijeta, ipak se objeđuje naš program

stvarima, o kojima mi nemamo pojma, koje stoje k našem programu u dijametralnom protuslovlju. Mi, koji smo po tradiciji i po zajedničkim interesima najozbiljniji prijatelji arapskog naroda, mi najoduševljeniji pristaše uzajamnog religijskog poštovanja, koji smo nebrojeno puta izjavljivali, da će se najbrižnije paziti na Sveta Mjesta kršćanstva i braniti ih, bili smo nazvani neprijateljima arapstva i kršćanstva. Besmislene i protuslovne su kombinacije slikale sablasti, karikature, da poplaše jednostavne ljude. Ako se jednoj takvoj sablasti svijetli u lice, onda nestane da pravi mjesta drugim fantomima. Duboko se može žaliti, da tako moramo naići na takovu zbrku, na tako temeljno nepoznavanje stvarnih prilika, gdje smo bili vični naći zrio politički sud, u jednoj štampi, koja je bila odana velikim principijima pravednosti i slobode, u nekim organima engleske štampe. To je ozbiljna pojava, koja se ali ne smije shvatiti tragično. Četiri su uzroka za tu kampanju: reakcija, antisemitizam, konkretizacija cionističkih ciljeva i dnevna politika.

Balfourova je deklaracija bila moment poleta nacionalne pravednosti. Tu se pojavio zakon reakcije nakon velikih početaka. Jedna je ideja pomoću svojih pristaša, zgodnim sticajem prilika, pomoću svoje moralne snage oborila neprijateljske sile te je postala zbiljom. Ali su se onda sakupile pobjedjene sile te su počele s novim napadajima. Silnom se brzinom javljala fatalna zakonitost jedne takve reakcije nakon svake emancipacije Židova u svim periodima povijesti i u svim zemljama svijeta. Za što bi izostala reakcija nakon nacionalne emancipacije? Ova reakcija nalazi dosta hrane u antisemitskom valu, koji je za vrijeme rata i poslije rata zahvatio različite zemlje. Liberalne ustanove, štovanje zakona, i zdrav razum engleskoga naroda učinio je u toj zemlji širenje antisemitizma bezuspješnom šimerom. Ali nije tajna, da ina krugova i novina, koje nisu očuvane od otrova mržnje prema Židovima. Antisemitizam ne prestaje da krivi Židove, kao internacionalce, ali je on najsavršenija internacionalna organizacija, koja je vazda postojala. Gnjezda njegovih hajka stoje u starom i novom svijetu u uskom međusobnom kontaktu. Ovaj podzemni rad krtica ide iz zemlje u zemlju. Metoda je svuda ista. Pod tobožnjim strahom pred židovskim gospodstvom skriva se strast vladanja nad Židovima ili zatiranja Židova. U carskoj je Rusiji bio Židov izvan zakona, ali odgovoran; bio je bespravan, ali rob svih dužnosti. On je bio uvijek onaj, o kome su tvrdili, da se od njega narod mora zaštititi. Kišinevski je pogrom Plehve smišljao, da zaštiti kišinevsko stanovništvo od Židova. Tko bi znao, moguće da su i krvavi ukrajinski hetmani imali pred očima takovu ideju zaštite. Sad se veli, braniti Palestinu. K tome još dolazi i druga točka antisemitske metode: megalopsija, t. j. sklonost, da se vide predmeti kod protivnika u monstruoznom povećanju. Ako su Židovi izvoštali čovječja prava, onda se galami, da su si privilegij prisvojili. Ako im je dozvoljeno, da na zemlji svojih otaca uzdižu za svoj narod jednu domaju, onda će narasti ta idila u antisemitskoj fantaziji u jednu moćnu državu. Protiv tog sistema

naduvanja i iskrivljavanja nije nikakav dokaz ili ispravak dosta jak. Ne čudimo se stoga, da je cionizam postao glavnim ciljem napadaja. Cionizam je **najmarkantnija pojava židovskoga života**. Kako ga ne bi antisemitizam klevetao i pogrdjivao?

Da zavist i nenavist nije već prije došla do izražaja, ima svoj uzrok u tome, da židovska narodna domaja prije nije bila zahvatljiviji objekat te se činila jekom jednog mitosa. Ali kad se počeo taj pojam pretvarati u plastičniji oblik, kad je postao realnošću, mijenjao se čitav način postupanja s tim pitanjem te su došla na mjesto velikog gledišta humanosti, povijesti, narodne pravednosti, sitna, tobožnja praktična, ali u temlju ipak nepraktična i kratkovidna razmišljanja, koja su uništila vid. Tako se dogodilo, da je bila svjetsko-istorijska Balfourova deklaracija uvučena u izbornu kampanju te da je u nekim krugovima imao visoki moralni autoritet ove internacionalne odluke svoju veliku muku da se opire snazi oportunističke lozinke. Prosto se prišlo uz veliko, momentano uz vječno, te ga sa sobom povuklo u blato. Ali mi ne sumnjamo ni jedan čas u pravednost engleskog naroda i engleske štampe usprkos prolaznih bludnja i nespo razuma. Mi sebi kažemo, **da moramo i ovu etapu proći**. Stajat će još dakako teških borbi i moramo imati jasan pogled na opasnost što vrebaju. Bez borbe nema pobjede. Novo političko uređenje, narodna domaja židovskog naroda u Palestini mora sebi izvojsiti mjesto i pravo na opstanak bludnjama i radom. Našu svijest vrlo je zadovoljilo, da su se u zadnje vrijeme pojavili u velikoj štampi. Engleske moćni glasovi za našu pravednu stvar. Ošjećamo se uzvišenim i oduševljenim radi izjave lord Milnera i radi članka, što je Lloyd George nedavno objelodanio u štampi. Oni su glasnim riječima opomenuli.

S umirenjem smo primili izjavu engleske vlade, **da su skršeni svi pokušaji, koji su bili upravljani protiv mandata i protiv prava osiguranih po mandatu**. Nadamo se, da će nastojanju mandataru uspjeti odstranjenje poteškoća i da time ostane potpuno i nesmetano očuvan blagoslov uspješne kolonizacije zemlji našeg naroda. Ozbiljnom i poštenom voljom pristupiti ćemo teškim zadaćama, koje su nam u tom smjeru zadane, u duhu pravednosti ali uvijek sjećajući se dužnosti, pune odgovornosti koju nam nalažu interesi narodne domaje židovskog naroda.

Naše direktive mogu se formulirati u četiri tačke: **Izvršenje naših prava osiguranih u mandatu, obazrivat susretljivost prema nežidov. stanovištu zemlje, moralni upliv po uzornom kulturnom djelovanju, promicanje intelektualnog zbliženja**. Naravno, da mi sebi stavimo teške zadaće, ali one nisu neriješive. Najbolji je savjet treći: primjerno, oprezno, kulturno djelovanje; jer je to na koncu konaca temelj čitave naše budućnosti. Ali mi ne dajemo manje važnosti zbliženju nežidovskim krugovima u zemlji. Protivnici, koji su se protiv nas organizovali, nastavljaju svoju agitaciju protiv nas. Njihovo dosadašnje držanje dokazuje nam, da oni ne misle da se pokoravaju neizbježivoj političkoj nuždi.

Ove ničim neispunjive opreke dijele nas od stajališta ovih protivnika. Nama važi mandat, podijeljen vladi Velike Britanije, priznajom narodne domaje, **kao nepokolebivi politički pravni poredak**, na kojem se može dopustiti jedna izgradnja, koja odgovara napredujućim potrebama, ali nikada ukidanje jednog načela. Ne stavljam se na stajalište, da međunarodni ugovori imaju vječiti opstanak, ali je bez sumnje jasno: Ako se statui- ra u interesu mira i civilizacije i s obzirom na historijske tradicije i načela narodnog prava jedan pravni poredak, i ako se velike sile svečano obvezuju za uzdržavanje i potpomaganje, onda se mora opiranje protiv takove ustanove smatrati **teškim remećenjem ugovora** i pokušajem potkapanja temelja prava u svijesti pučanstva. **Puni ljubavi prema narodima istoka, kojima će izgradnja Palestine donijeti samo spas i blagoslov**, mi smo se potrudili da na temelju mandata izgradimo **harmonički zajednički rad sa zastupnicima Arapa** u Palestini. Nije naša krivnja, ako je taj pokus ostao bez uspjeha. Ali usprkos sviju razočaranja mi smo mnijenja, da će se naći riješenje, ne u atmosferi političkih raz- za, nego u **radionama i tvornicama**, svuda, gdje će se vršiti produktivni rad. Novi će zdrav duh iz Palestine strujiti kroz Istok.

Slavni kongrese! Naš pregled pokazuje nam cilj, koji treba da postignemo i pokazuje nam put, kojim možemo to postići. Dao nam je da vidimo jasno zadaće, koje moramo prema Palestini izvršiti. Cilj, što ga moramo postići, je isti za kojim smo vazda išli. Novoizgradnja Palestine, mirno, pomirljivo izjednačenje nacijskih opreka, združenje svih sila za zajednički uspješni rad. Ovaj se cilj može postići na pravom putu. Sada moramo da riješimo veliki radni pensum. Izgradnja Jewish Agencija i problem **privlačenja necijonističkih zastupnika** obuzet će našu pažnju. Ovo je pitanje već davno u centru cionističkog nastojanja.

Zatim govori Sokolov detaljno o radnom pensumu kongresa i izjavljuje: Ništa ne može priječiti opstanak i kontinuitet naše organizacije, uzdržanje njezinih prava i autoriteta, njezine motorične snage i neophodnog uvjeta našeg uspjeha.

Ne smijemo zaboraviti da židovske organizacije moraju pod svakim uvjetom imati jednu **zajedničku platformu** te da se današnje stanje ne smije tako izroditi, da bi jedno nastojanje na zajednički rad postalo nemogućim. Ima stvari, koje su važnije, nego raspoloženja i novinska kampanja. Govornik završava sa željom, da bude 13. kongres **barmiceva-kongresom**. (Burno odobravanje i pljesak).

Predsjedatelj pročitao je zatim slijedeću poslanicu palestinskog nadkomesara, sir Herbert Samuela kongresu:

Članovima cionističkog kongresa!

Šaljem Vam svoje pozdrave i najbolje želje! Pomoć, koju je pružala razvitku Palestine zadnjih dvanaest mjeseci naročito Amerika, ali ne u maloj mjeri i drugi, jako je unapredila razvitak židovske narodne domaje i zemlje uopće.

Ipak je daljnji napor neophodno potreban. U pouzdanju prema Vašoj tako velikoj radnoj snazi vjerujem, da će Vaš rad biti krunisan uspjehom na dobrobit vaskolikog židovskog naroda i svih dijelova stanovnika Palestine.

Herbert Samuel.

Češki je ministar vanjskih poslova dr. Eduard Beneš poslao slijedeće pismo u engleskom jeziku:

Prag, 25. jula. Dragi gospodin Sokolov! Potvrđujem veseljem primitak Vašeg prijaznog pisma od 13. jula, u kojem ste me počastili pozivom na učešće kod otvorenja cionističkog kongresa. Meni je zbilja izvanredno žao, da ću biti radi ličnih stvari spriječen, da prisustvujem Vašoj konferenciji i rado se služim prilikom, da šaljem kongresu svoje pozdrave i najbolje želje za uspjeh njegovih vijećanja. Primite, dragi gospodine Sokolove, izraz mog osobitog veleštovanja.

Predsjednik Masaryk upravio je kongresu pismo, u kojem žali, da se ne može odazvati pozivu k otvorenju te šalje svoje najbolje želje vijećanju.

Jerusolimski haham-baši colonel **Meir** pozdravlja kogres uz burno odobravanje. Rabin **Inselbuch** pozdravlja kongres u ime **židovskog svjetskog kongresa**, koji će se po njegovom čvrstom uvjerenju ostvariti. U ime palestinskog Vaad-leumija govori dr. Jakob Thon, u ime **čehoslovačke zemaljske organizacije** jevrejski i češki dr. Reufeisen (Moravska Ostrava) u ime mjesne organizacije **Karlova Vary** kupališni liječnik dr. Walter Kohner.

Po nalogu češke vlade pozdravlja kongres šef kotarske uprave ministarski savjetnik dr. Friedler u češkom, francuskom i njemačkom jeziku, a gradski zastupnik dr. Simon u ime grada **Karlova Vary**.

Josef Coven održao je zatim spomenslovo Maksu Nordau-u: Ni jedan kongres nije potpun bez Maksa Nordaua, a legitimacija, da njega slavimo, postoji baš u tome, da nitko ne bi bio dostojan, da govori nakon Maksa Nordaua na ovoj tribini.

Na ovaj govor, koji je kongres stojeći salušao, nadovezao je govornik riječi toplóg spomena dru. Aleksandru Marmoreku.

Nakon toga izabran je jednoglasno Nahum Sokolov predsjednikom kongresa.

Prava
„ERENYI“-DIANA
francuska vinoica - najbolji kućni lijek
za negu kose, usta, zuba, proti reumatizmu

Cijena male boce Din. 6
srednje " " 16
" " " 32

Gener. zastupstvo za Jugoslaviju
JUGOPHARMACIJA D. D.
(Diana-odio)
Prilaz 12 - ZAGREB - Tel. 9-31

Zaštitni znak

Prodavnici dobivaju značajnu popust. - Čuvajte se bezvrijednih patvora.

Razne vijesti.

Jedna deputacija Agude kod Herberta Samuela. Javlja nam se iz Londona: Sir Herbert Samuel primio je deputaciju Agudas Jisraela; ova je zahtjevala od nadkomesara potpuno interno pravo za općinu aškenaza u Jerusolimu te se tužila na stanje, da je vlada opunomoćila neaškenaze da uzmu poreze od jerusolimskih Židova. Ona korporacija ima i stvari, kao baštine, svatove itd. u rukama. Aguda se smatra uglednom židovskom organizacijom te hoće da se i nju sasluša u palestinskim poslovima. Sigurno ne bi došlo do jednog dijela poteškoća, ako ne bi bila Jewish Agency monopolizovana od cionista.

Sir Herbert Samuel je odgovorio, da je želja vlade, da ima posla samo s jednom židovskom općinom u Jerusolimu. Općina je aškenaza u odnosu k općem židovskom gradskom savjetu malena. Ne misli na to da se mješa u prilike općine, ali vlada ne može priznati dvije općine. Sir Herbert je raspravljao sa Cijonističkom organizacijom o Agudi i o Jewish Agency. Cijonistička organizacija pita, u kojoj će mjeri sudjelovati Aguda kod izgradnje zemlje. On hoće, da svi Židovi sudjeluju u Agency, ali uređenje te stvari nije njegov a zadatak.

Arapaska delegacija u Londonu. Arapska je delegacija upravila kabinetskoj komisiji pismo, u kojemu umoljava, da je komisija sasluša. Vojvoda od Devonshire-a odgovorio je na to, kao kolonijalni sekretar, a ne kao predsjednik kabinetske komisije, da je spreman, da primi delegaciju. — Nadkomesar za Palestinu, sir Herbert Samuel, otputovao je 31. jula u Italiju, gdje će kratko vrijeme boraviti. Sredinom septembra vratit će se sir Herbert Samuel u Palestinu. — Prije svoga odlaska iz Londona primio je sir Herbert Samuel članove palestinsko-arapske delegacije u kolonijalnom uredu.

Novi ulazak arapskih članova u Advisory Council. Uslijed izjave, koju je dao zastupnik nadkomesara za Palestinu, sir Gilbert Clayton pred 14 dana, povuklo je šest arapskih članova Advisory Councila svoju demisiju te su se izjavili spremnima za saradnju u Councilu.

Sir Gilbert Clayton je izjavio, da kolonijalni uređ nije imao namjeru da smatra saradnju u Advisory Councilu odobravanjem palestinskog ustava. Arapski su članovi onda obećali odgovor u roku od 10 dana, što je sad učinjeno.

(Kako je javljeno, sastoji se Advisory Council od osam muslimana, dva Židova i dva kršćana. Židovski su članovi mr. David Yellin i mr. Ch. Kalvariskij).

K radničkom konfliktu u Jafi. Kako smo već prije javili, došlo je do sukoba između Opće židovske radničke organizacije i radnika, koji su organizovani u Hapoel Hamizrahiju. Ovaj čisto lokalni i interni konflikt pretvorio se u različitim protucijonističkim novinama u »nemire u Jafi«. Stanje stvari bilo je slijedeće: Kad se židovsko redarstvo u Tel-Avivu pokazalo slabim, da uspostavi red, došla je žandarmerija, koja je uhvatila 23 čovjeka, pa je tako došlo do malih sukoba, te je nekoliko radnika bilo ranjeno. Uhi-

ćene je osudio sudac, Arapin, na tjedan dana zatvora. Taj događaj nema nikakav politički značaj.

Sezona naranča 1922.—1923. Izvoz je naranča iz Palestine u zadnjoj sezoni zadovoljavao i ako su bile cijene preniske. Ove je godine eksportirano 1,664,588 sanduka u vrijednosti od 374,798 egipat. funti, prema 1,122,000 sanduka u vrijednosti od 283,305 egip. funti u prošloj godini. Najveći je dio izvoza išao u Englesku i u Egipat. Niske cijene u Engleskoj pripisuju se općim ekonomskim prilikama u toj zemlji, koje su cijene voću snizavale, osim toga je još kriva konkurencija španjolskoga voća. U Egiptu je pala cijena palestinskih naranča zato, jer se tamo mnogo tirolskih i talijanskih jabuka importira i to uslijed niske valute tih zemalja za niske cijene.

Novi električni depo u Tel-Avivu. Tvrtka Kremenetzky, jedna od najvećih evropskih električnih tvornica, otvorila je u Jafi depo za svoje produkte, a u Tel-Avivu jednu malu tvornicu kraj Hadasa-bolnice. Tvornica, koja je bila otvorena u oktobru 1922., koncentrira svoje djelovanje za sada na fabrikaciju Metalum-baterija za električne lampe, koje se u Palestini, Siriji i Egiptu jako traže. Tvornica zaposluje oko 20 mladih djevojaka, jednoga preparatora i njegovoga pomoćnika. Sadašnja produkcija tvornice iznosi dnevno 500 baterija. Poduzeće se nada, da će u buduće proširiti personal na 40 do 50 mladih djevojaka uz dnevnu produkciju od 1500 do 2000 baterija.

Liga Naroda ne će raspravljati palestinski izvještaj. Treća je sjednica stalne mandatske komisije Saveza Naroda otvorena 30. jula u Ženevi. Komisija je zaključila, da se izvještaji o mandatima, t. j. o Siriji i Palestini, ne će staviti na debatu s razloga jer da ti mandati nisu još de jure stupili na snagu, dok ne dodje do sporazuma između Francuske i Italije glede nekih nevažnih tačaka sirske mandata.

Palestinska vlada kupuje željeznicu Raifa—Hajfa. Kako dopisnik J. C. B.-a saznaje, raspravljaju britske vojne oblasti s egipatskom vladom o kupnji vojne željeznice poluotoka Sinaja, koja vodi od Kantarena Suez-kanal preko pustinje Sinaja, u Rafuna egipatsko-palestinskoj granici. Za kupnju je potrebno 240.000 funti. Nadalje bi vojne oblasti prodale nastavak te željezničke pruge od Rafe do luke Hajfa palestinskoj upravi isto za 240.000 funti.

Dosad je upravljala prugom Kantara—Raifa palestinska željeznička uprava. Raifa—Hajfa linija ide paralelno do obale kroz Gazu, Migdal, Ludd, Tulkeram, Zihron-Jakov, Hajfa. Od Luda ide jedna željeznička pruga prema Tel-Avivu i Jafi, a jedna druga preko Ramle i Jerusolima.

Palestinska komisija engleskog kabineta. Engleski je kabinet konstituirao jednu palestinsku komisiju, koja će u vezi s raznim prigovorima vladi o skupoj upravi zemlje i o tobožnjim terecima, koje izvršenje Balfourove deklaracije prouzrokuje engleskom državnom gospodarstvu, ispitivati položaj Palestine, osobito tamošnju židovsku poziciju. Pred komisiju došao je i nadkomesar sir Herbert Samuel. Njegova su razlaganja

našla na odobravanje većine komisije te se za to ne može očekivati, da će doći do promjene u dosadašnjem političkom smjeru Samuela. Jasno se to vidi iz jednog oštrog članka anticionističkog organa poznatog lorda Beawerbrook »Sunday Express«. List piše: »Sir Herbert Samuel je vukao, kao advokat cionista, s velikom spretnošću komisiju za nos, te je na nju jače djelovao, nego bi to slabost stvari, koju je zastupao, zaslužila. On je potpuno iskoristio svoje velike sposobnosti i svoje dugo parlamentarno iskustvo. On bi mogao pred komisijom sve postići, što je htio, ako mu ne bi lord Derby, njegov pristaša, oponirao. Arapi se moraju sad nadati u pomoć lorda Derby-a.

Vlada objelodanjuje u »Official Gazette«-u palestinski budžet za 1922.-23., koji je bio 1. aprila t. god. zaključen. U prijedlogu su bili predviđeni za tu periodu prihodi s 2,062,197 egip. funti, a izdaci s 1,819,151 egip. funti. U istinu iznašaju prihodi 1,764,585 egip. funti, a izdaci 1,837,172 egip. funti, tako da palestinski budžet ima deficit od 72,587 egip. funti.

Židovske investicije u Palestini. »Harec« objelodanjuje statistike o kapitalu, koji je po investicijama došao zadnjih godina u zemlju, te koji su, bez obzira na razne svote, koje su pojedini imigranti donijeli sa sobom, računana na 2 milijuna funti. Iz nacionalnih i filantropskih izvora došlo je 1,120,000 funti, dok su udruženja oko 444,000 funti donijeli u zemlju.

Židovska svjetska pripomoćna konferencija u Marijinim Lazima. U zaključnoj sjednici vijećanja centralnog savjeta Židovske svjetske pripomoćne konferencije izražena je Egzekutivi, a naročito predsjedniku Leo Motzkinu i generalnom sekretaru J. Effrojkinu za njihov mnogostrani i uspješni rad zahvala i priznanje.

U novu Egzekutivu izabrana su slijedeća gg. L. Motzkin, J. Effrojkin, H. Sliosberg, J. Najdič (svi iz Pariza), dr. A. Klee, W. Latiki, L. Bramsohn, V. Tomkin, dr. J. Brutzkus (svi u Berlinu), Nadrab, dr. Chajes Beč, A. Held (New-York), dr. Jochelmann, dr. Solovejčik (obojsica u Londonu), kao predsjednik egzekutive izabrat će se gosp. Leo Motzkin, a kao njegov generalni tajnik J. Effrojkin.

Centralni je savjet prihvatio rezoluciju, u kojoj se djelovanje u Palestini uzima sa zadovoljstvom na znanje te se daje nalog egzekutivi, da taj rad nastavi. Na zadnjoj sjednici se raspravljalo o 2 projekta ugovora, koji su bili primljeni, te imaju svrhu, urediti na trajnoj osnovi odnošaje između Židovske svjetske pripomoćne konferencije u jednu ruku, a Sjedinjenog komiteja za židovske iseljenike, kao i između Društva za židovsku obranu zdravlja »Ose« u drugu ruku.

Po ugovoru sa Sjedinjenim Komitejom za židovsko iseljeničtvo (emigracioni direktorij) preuzima zadnji čitav rad na području židovske emigracije, te ga izvadja u najužem kontaktu sa Svjetskom pripomoćnom konferencijom. Medicinsko-sanitarno djelovanje će se izvodjati po društvu »Ose«, koja bi važila kao jedno svjetskoj pripomoćnoj konfeernciji asocijirano društvo.

Centralni je savjet nadalje zaključio,

da predaje novoizabranoj egzekutivi daljnje dogovore s udruženjem »Ort«, te da se stavi u kontakt sa »Svjetskim savezom židovskih studenata« u svrhu zajedničkog organiziranja potporne akcije za židovsku akademsku omladinu.

Apel američanskog Keren Hajesoda. Vodstvo je američanskog Keren Hajesoda upravilo apel svim saradnicima u čitavoj zemlji, da poduzmu sve napore, da pomnogostručno dohotke K. H.-a tako, da bi kod otvorenja kongresa zaista unišilo kod glavnog direktorija K. H. u Londonu milijun funti. U apelu se upućuje na to, da je od 913.000 funti 63% sakupljeno u Americi.

Iz Jugoslavije.

IV. OMLADINSKI SLET U BEOGRADU.

Što se tražilo od ovoga sleta? Kao i obično: doživljaj jedinstva cijele omladine, da to bude poticaj za dalji rad. Uza to ili unatoč tome bilo se nekima prohtjelo, da Savez Židovskih Omladinskih Udruženja razdijele u tri autonomne frakcije, omladinsko odgojnu, sportsku i političku. Ma da su se još prije polaska na slet odrekli svoje namisli, ostale su njihove teze, da za omladinu, neupućenu u sve promjene konstelacija i nenaviklu na neprekidno mijenjanje ideologije i programa, budu izričaj jedne volje i energije. Drugi su naprotiv mislili, da će na ovome sletu pobijediti njihova zadružna ideja, koja je za njih rezultat cijeloga dosadašnjega pokreta i njihova ličnoga razvitka.

Očekivalo se dakle burnu konferenciju, ispunjenu živom borbom vlade i opozicije. »Vlada«, to jest Radni Odbor, sastavljen najvećma od takvih, koji su prešli granice mladosti, bijaše retardantni momenat omladinskoga pokreta, jer nije nikako znao, da osjeti potrebe i mogućnosti omladine, pa da joj omogući zdrav napredak. »Opozicija«, sastavljena u svome vodstvu od najmladjih elemenata, a u pristašama do najstarijih godišta, i ako različna u ideologiji, jednovita po prijateljstvu i osnovnim težnjama, ushtjede da predobije na sletu cijelu omladinu za zadrugu, u kojoj svaki pojedinac ima da osjeti pripadnost i odgovornost cjelini i svakome pojedincu u svima pitanjima, čovječijim i cionističkim, kako bi iz te povezanosti i solidarnosti nastajala realna djela.

Imao je to dakle da bude slet doživljaja, pobjede, etapa naprijed. A postao je sletom razočaranja, poraza i uzmaka. Doveo nas je natrag. Pokazao je toliku bezglavost, rastrganost, političku nevaspitanost, a opet toliku bezobzirnu samovolju i opasno tlačenje omladinskih zahtjeva, te je i najveći optimist morao da klone.

Tko je kriv? Radni Odbor ili opozicija? Jedni napadaju na druge. Jedni dokazuju drugima. Jedni se čiste pred drugima. — Nije danas vrijeme, da se iznose dokazi. Jer je sama činjenica toliko žalosna, te bi bilo smiješno iznositi sitničave optužbe i žalbe.

Konferencija je jednima pružila sliku dvije golemih sila, koje zbog kra-

* Donosimo ovaj članak, prepuštajući odgovornost piscu.

tkoće vremena nisu mogle da se podupuno ispolje pa da bilo koja izvojski pobjedu nad drugom. Drugih se dojmio kao neplodna borba dviju snaga, prejakih, da budu bez izričaja, a preslabih, da izvrše bilo što veliko i odlučno. Prema događajima iza svršetka konferencije nema sumnje, te su zadrugari dokraja osvojili omladinu — unatoč nesavršenosti formulacije, koja na koncu nije mogla da izrekne bit zadruga, pa čak i unatoč nepolitičkome istupu, koji je dokazao, dasu premladi, a da bi se razumjeli u »diplomatske« trikove i »taktičarska« izigravanja. (I oni dijelovi omladine, koji do sleta nijesu sa zadrugarima bili ni u kakvome kontaktu pa su dakako bili na konferenciji uz »vladu«, izjavili su iza toga žaljenje, što nijesu bili dosta upućeni u pravo stanje stvari).

»Vlada«: to bijaše samo nekoliko ljudi koji načinom rada i vladanjem prema omladini nijesu znali da steknu osobite ljubavi. »Opozicija«, to jest oni izabrani iz različenih mjesta, čine dosta zatvoren krug vodja i vodiča, iza kojih stoji gotovo čitava omladina, i ako još nije potpuno shvatila zadružnu ideju. »Opozicija« nije u Zagrebu. Ili je vani po židovskim centrima ili u provinciji. Zbog toga ne može da preuzme vlast. A zbog ovoga je njena kritika imala da bude čuška, što prelazi u gest milovanja. Do te kritike i nije došlo.

»Vlada« nije mogla da dalje vodi upravu Saveza. Jer je znala, da iza nje nema nikoga. Da i oni, koji je pomažu, ne čine ništa zbog njene vrijednosti ili zbog ideja, koje ona zastupa (a ona i nije imala svojih ideja!), nego zbog Saveza, koji hoće da sačuvaju, dok ne dodju mladji do vlasti. No i »vladi« bijaše stalo do Saveza. U dubini je i ona mislila, da imade ideja i misija. Pa nije mogla da se zadovolji upravom, predanom i savjesnom, nego je težila za vlašću, potpunom i samovoljnom. I zato je cijelo vladanje vlade prema opoziciji bilo gest milovanja, koji se pretvorio u čušku.

Realna fakta to potvrđuju. Iza mnogih dugih pozdravnih govora, punih lijepim nadama, svečano je slovo, koje je trebalo, a možda i htjelo da ujedini omladinu, otkrilo jaz između Radnoga Odbora i omladine. Kad je trebao da bude protest protiv ovoga govora, nije bio dopušten. Zbog toga istupiše Šalom Freiberg i Cvi Rothmüller iz kandidacionoga i rezolucionoga odbora. Na to se dr. Beno Stein odrekao predsjedništva konferencije, zbog »sabotaže«. Iza mučnih pokušaja, da se to pitanje predsjedništva riješi, predala je konferencija vodjenje potpredsjednicima i završila večernju sjednicu konstituiranjem komisija, organizacione, odgojne, palestinske sportske i jevrejske. U komisijama je primljeno gotovo sve, što zadrugari tražiše. (Jedinstvo Saveza, koje se pokazuje u jednovitome društvenome imenu, saveznome znaku etc.). Dabome u najodlučnijim je pitanjima imao Radni Odbor izradjene teze, koje nije mijenjao ni u čemu osim imena. (Postale su rezolucije). I ma da je tako pozitivni, konstruktivni dio konferencije bio ispunjen davnim zahtjevima i predlozima zadrugara, Radni je Odbor bio toliko smion, te je zadrugare nazivao destruktivnim saboterima

Inače konferencija nije nikako mogla da valjano odrazi sile, koje momentano pokreću omladinu. Jer joj je uz neke obične šmuzere udario pečat g. Rudolf Philipp, bečki novinar, beogradski cionovnik i cionistički agitator, koji je poreispravnosti, što ih je iznio, unio posve nedoličan ton u debatu snizivši je time na najniži nivo niskih napadaja, demagoških deklamacija i neugodnih upadica.

Izbor novoga Radnog Odbora, i ako ne bijaše odraz raspoloženja omladine, bijaše vjerna slika konferencije, njene neodlučnosti i njene volje za pozitivnim radom. Izabran je za predsjednika Oton Rechnitzer, član dosadašnjega Radnoga Odbora, a uz nekoliko zadrugara i nekih novih ljudi ostade i članova dosadašnjega Radnog Odbora. Novi je predsjednik predložen na posebnu želju zadrugara, jer je čovjek njihova povjerenja te bi mogao da izvede sve zdrave zaključke konferencije pa da ujedno izvede omladinu iz klonulosti, što je nastala sukobom protivnih sila. A i ovdje je dotadašnja »vlada« još stigla, da u posljednji čas pomete nastojanje zadrugara, da unatoč sakrivenim i javnim napadajima zbog sabotaže najživlje saradjuju u cijelome radu Radnoga Odbora.

Kad zadrugari zatražiše, da zbog kontakta sa Zagrebom udje Šalom Freiberg iz Berlina u širi Radni Odbor, znala je »vlada« da jednim očajnim sredstvom i trostrukim glasovanjem nagna Freibergera, te se odrekao »časti«.

A ovo bijaše posljednji čin konferencije, koja je svršila razočaranjem i klonulošću.

Te posljedice nije mogla da ukloni uspjela akademija, a još manje neuspjeli izlet, na kojemu velik dio predjašnjega Radnog Odbora, koji je vodio konferenciju, nije bio nazočan.

U svemu se osjećala rastrganost. Činilo se, kao da medju radosne beogradjane, što su nas vrlo lijepo i srdačno dočekali, i medju provincijsku omladinu, željnu pobuda i poticaja, unesoše »vodje i vodiči« razdor, što je urodilo velikim umorom i razočaranjem.

A ipak! Možda bijahu ovo dvije sile, koje samo nijesu mogle da na sletu pokažu plodovitost. No u radu možda će pokazati plodove.

U Zagrebu 9. augusta 1923.

Cvi Rothmüller.

KA IV. OMLADINSKOM SLETU.

Redakcija „Židova“ dala mi je na uvid članak Cvi Rothmüllera o sletu. Ja nikako ne kanim, da otvorim ovim rijetcima polemiku o toj stvari — interesenti će naći u „Gideonu“ moje stajalište — samo hoću da konstatujem neka fakta.

Ja nijesam uskratio Cvi Rothmülleru kritiku svečanoga govora, dapače sam mu predočio dvije mogućnosti, kojom zgodom može tu kritiku da vrši, samo sam mu uskratio riječ prije dnevnoga reda za »protest« protiv svečanoga govora, jer se razumije, da bi to bilo urodilo jednom posve neumjesnom debatom. Ili je očekivao Cvi Rothmüller, da bude njegov protest saslušan bez replike?

I ja pristajem uz Rothmüllerovo tumačenje, da je vlada težila za vlašću, potpunom i samovoljnom, ako Rothmüller pod time razumjeva težnju »vlade« za održanjem discipline unutar Saveza tako dugo,

dok ova „vlada“ bez pristaša i bez ideja mora pod silom prilika, da upravlja Savezom. Ta tu disciplinu je baš „opozicija“ cijelu prošlu godinu tražila baš na usta svoga leedera Cvi Rothmüllera. Ili želi on, da vlada u Savezu dalje ona nesretna rasrganost, koja je bila produkt toga, što je „vlada“ bezuvjetno priznala opravdanost „opozicionalnih“ zahtjeva, ali nije našla kod opozicije tolike potpore i lične poštivosti, da suradjuje kod ostvaranja tih zahtjeva. U istom smislu treba da se shvati otklon kandidacije Šaloma Freibergera u Š. R. O., kao što sam to u kandidacijom odboru razložio (u tom odboru saradivali su i Mirjame Weiller i Jakov Malstro, koji su bili u cijelu situaciju točno upućeni); kandidacijoni je odbor odobravao moje stajalište, koje nije nikako htjelo da izigra ikoga, koji je voljan da saradjuje, samo je htjelo spriječiti dosada uobičajan način „posmatrača“, koji od vremena do vremena bace koju bombu iz dalekoga u R. O., a da ne znadu pokazati, kako da se gasi vatra, što je tom bombom prouzročena.

Priznajem sebi u toj stvari samo jednu krivnju, i to što nijesam i u plenumu ovo stajalište ja s n o obrazložio, no držao sam, da je svima jasno, nakon moga obrazloženja moje demisije na presidiju sleta.

Ako „opozicija“ shvaća izbor Otona Rechnitzera za predsjednika svojim uspjehom, to se veselim, da smo se bar u njegovoj osobi našli na jednoj tački, koja će opet moći, kako se čvrsto nadam, da sjedini u aktivnom radu „vladu“ bez pristaša i ideja s „opozicijom“ koja nije nikada kanila niti kani da sabotira, kako to s veseljem uzimam do znanja.

U Zagrebu, 10. augusta 1923.

Dr. Beno Stein

član Š. R. O. a S. Ž. O. U.

OTKUP OD ČESTITANJA.

Približuje se opet Roš hašana, kad po starom običaju čestitamo svojim rodacima i prijateljima. Prije nekoliko godina uveli smo otkup od čestitanja u korist Židovskog Narodnog Fonda. Pozivljemo i ove godine sve sumišljenike i sve Židove, kojima je još do tradicije, da vršeci taj naš stari običaj ujedno i doprinose jednoj od najplemenitijih institucija: Keren Kajemetu.

Uprava Židovskog Narodnog Fonda objelodanit će u Židovu imena svih onih, koji su se otkupili od čestitanja. Kao najmanji doprinos ustanovljen je iznos od 10 dinara. Imena onih, koji daruju 100 ili više dinara, štampati će se debljim slovima.

Imena darovatelja mora da se jave do 3. septembra, da ih možemo pravodobno objelodaniti.

Uprava Keren Kajemeta Lejlsrael u Jugoslaviji.

Dar za jugoslavensku halučku farmu u Palestini. Savez Cijonista Jugoslavije primio je od: N. N. iznos od 5000 dinara, a od N. N. iznos od 3712.50 dinara.

Vjenčanje. Naš sumišljenik g. Mojsije Ehrenfreund vjenčat će sedne 12. o. mj. s gospodjicom Elsom Baar. Čestitamo!

**OLGA MÜNZ
HERMAN BRAUN**

ZARUČENI
DJAKOVO

**HEDA WESSEL
HINKO GROSS**

VJENČANI
RUMA ZAGREB

ZAHVALA

Svima, koji su se prigodom vjenčanja naše djece

Lujze Mirjam i Alberta

nas sjetili pa nam na sve moguće načine izkazali naklonost, od srca se zahvaljujemo. Kako nam kraj najbolje volje nije moguće, da to pojedince učinimo, neka dobrostivo prime zahvalu našu ovim putem.

Obitelj Prister i Ozmo

U Zagrebu, mjeseca srpnja 1923.

Broj 67-923.

Natječaj.

Kod potpisane općine ispražnjeno je mjesto

vjeroučitelja

koji bi podučavao na velikoj gimnaziji, te muškoj i ženskoj školi, kao i talmud tori. Natjecatelji mora da posjeduju kvalifikaciju, da podučavaju jevrejski, kao i da poznaju srpsko-hrvatski jezik. Poželjno bi bilo, da su i glazbeno naobraženi, da mogu saradivati kod pjevačkog društva. Nastup službe od 1. septembra o. g. Beriva: stan u naravi i osvjetljenje, državni honorar za sve škole i posebna plata od općine prema dogovoru.

Molitelji, sefardi ili aškenazi, imaju svoje ponude priposlati potpisanom predstojništvu uz naznaku dosadašnjeg službovanja i obiteljskih prilika.

Jevrejska općina Bijeljina

Avram Finci, predsjednik.

Preporuča

svoje bogato skladište. — Tvornica kazana, kotlova za pečenje rakije i bakrene kotlove

MILOŠ ZAGORAC

ZAGREB

ILICA 152.

ŽELJEZNE KREVETE

te razno željezno pokućstvo, bravarsku robu, vijke i zakovnice u svim mjerama proizvodja, te drži stalno na skladištu. Najbolje kakvoće uz najsolidnije cijene.

„Z M A J“ INDUSTRIJA ŽELJEZNE ROBE D. D. TELEFON 7-43. ZAGREB PETRINJSKA 3.

Posjetite našu stalnu izložbu.

DIONIČKO DRUŠTVO „MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

TELEFON:
17-95

ZAGREB - ILICA 31

PAPMERKUR
BRZOJAVI.

Veletrgovina
pisačeg, risačeg, novinskog, te
omogućnog papira

Vlastiti proizvod
bilježnica, notesa, blokova i konfek-
cija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
kuverata, te pisačeg i risačeg pribora

Jedino najveće specijalno skladište kratke nakitne i pletene robe samo na veliko, niske cijene, solidna podvorb

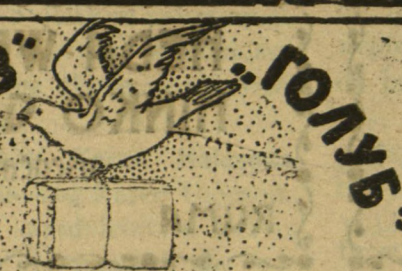
Dragutin Ullmann, Zagreb

Ilica 36

Ilica 36

„GOLUB“ **„ГОЛУБ“**

ZAŠTITNI ZNAK

JE NAJBOLJI PAMUK

ZASTUPSTVO I SKLADIŠTE

A. ROMANO

ZAGREB

AKADEMIČKI TRG BR. 8

Kroz decenije poznati i prokušani od katrana čisti materijal za pokrivanje krova

RUBEROID

izoliranje nepromočljivo, trajno, liche nje za održavanje nepotrebno.

Uzorke besplatno šalje:

Hrvatska industrija katrana

dioničarsko društvo u Zagrebu

Trenkova 18 - Telef. 3-64

Nudi vlastite proizvode: Krovna ljepenka katranisana, ploče za izoliranje proti vlazi, kameno-ugljeni katrian, katrianovo ulje, smolni cement, naitalin, benzol dapl, raff. i sve ine katrianove derivate, kolomaz, masti za strojeve i gatre itd.

„SIDRO“

d. d. za trgovinu željezom

Zagreb, Vlaška ul. 40, tel. 69 i 21-30

Nosioci — U nosioci — Betonsko željezo — Crni lim u svim debljinama — Bijeli lim — Pociočani lim — Cinkovni lim — Trgovački lijev — Lije vane štednjaci — Lije vane peći — Kro vna ljepenka

Na veliko! Na veliko!

Kolonijalna roba

specijalno kava uz najjeftiniju cijenu kod tt.

I. Dragoner, Zagreb, Nikolićeva 4.

Natječaj.

Potpisana izraelska bogoštovna općina traži za jesenske blagdane:

1. Šahrit Baal Tefila i
2. Mussaf Baal Tefila.

Natjecatelji, mladi od 50 godina, sa ugodnim glasom, neka izvole svoje ponude sa uvjetima podnijeti potpisanoj općini.

U Slatini, dne 26. jula 1923.

Izraelska bogoštovna općina u Slatini.

La Vapno (Kreč)

dobavlja iz vlastitih vapnara u Očuri i Novom Marofu

Sjedinjene krečane d. d. u Zagrebu Bogoviće va ulica 3

Telefon broj 5-55 . Brzjavni: Krečane, Zagreb

Produkcija 120 vagona mjesečno

D. M. C. artikli

te Aida Maria Lucia, umjetna svila (Kunstseide) i razni drugi pamuci. Kod većih naručba znatan popust! Specijalna ve etrgovina pamuka

Ferdo SCHWARZ i drug

Ulica br. 45 - ZAGREB - Telefon 2-56

Brzjavni naslov: SVADRUG

Vjoran čuvar Vaših zubi jest

»LYODONT«

pasta za zube. — Jedan pokus — i Vaše je povjerenje osigurano!

Dobiva se u ljekarnama i drogerijama!

LYO d. d. za finu kozmetiku i farmaceutsku industriju, Zagreb

! DOMAĆA TVORNICA BIČEVA !

GLINA

nudja svoj prvorazredni proizvod

BERSON

Gumene pete i Gumene potplate

jeftinije i trajnije su nego od kože! Najbolja zaštita protiv vlage i zime!

Prva hrvatska veletrgovina željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279

Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebština. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

Metalokemika d. d.

za kemičke i rudarske proizvode

Zagreb Beograd

Strossmayerova ulica br. 6 Kralja Petra ulica br. 62

Brzjavni: Metalokemika Telefon interurb. 16-11

KOVINSKE i željezne polufabrikate

KOVINE i sve kovinske legure

KEMIKALIJE, osobito

modra galica

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugali i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovćeva 13 ZAGREB Telefon 19-85

Kupujemo sve vrste npotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —

Zavod za posudjivanje nepremicivih ponjava